

Haridus- ja Teadusministeeriumi 2018. aasta tulemusaruanne

Ülevaade Eesti elukestva õppe strateegia,
noortevaldkonna arengukava,
strateegia „Teadmistepõhine Eesti“,
eesti keele arengukava ja
arhiivindusprogrammi täitmisest

Koostanud: Haridus- ja Teadusministeeriumi analüüsiosakond, tulemusvaldkondade aruandluse aluseks on 2018. a programmide aruanded ja aasta-analüüs (seisuga aprill 2019).

Viitamine: HTM (2019). Haridus- ja Teadusministeeriumi 2018. aasta tulemusaruanne. Tartu: HTM.

<https://www.hm.ee/et/tegevused/uuringud-ja-statistika-0>

*Haridus- ja Teadusministeerium
Munga 18, Tartu 50088, Eesti
Tel: +3727350120
E-post: hm@hm.ee
<http://www.hm.ee/>*

Haridus- ja Teadusministeerium on valitsusasutus, kelle peamine ülesanne on tagada haridus-, teadus-, noorte- ja keelepoliitika sihipärane ja tõhus areng ning teadus- ja arendustegevuse kõrge tase ja konkurentsivõime.

Ministeeriumi **missioon on luua igale inimesele võimalused elukestvaks õppeks ja arenguks**. Kujundame haridus-, teadus-, noorte- ja keelepoliitikat, et Eestis oleks soodne keskkond teadmiste loomiseks, omandamiseks ja kasutamiseks ning inimesed saaksid ja tahaksid õppida kogu elu. Meie eesmärk on, et **inimesed võtaksid vastutuse õppimise eest, oleksid loovad, ettevõtlikud ja uuele avatud ning panustaksid sidusa ja demokraatliku ühiskonna kujunemisse**.

Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala panustab Vabariigi Valitsuse eesmärkide saavutamisse neljas tulemusvaldkonnas: **haridus, teadus, eesti keel ja eestlus ning riigivalitsemine**. Vastutame järgmiste valdkondlike arengukavade täitmise eest:

Eesti elukestva õppe strateegia 2020
Teadmispõhine Eesti 2014–2020
Noortevaldkonna arengukava 2014–2020
Eesti keele arengukava 2011–2017 (2020)

Riigivalitsemise valdkonda panustame arhiivindustegevustega.

HARIDUS

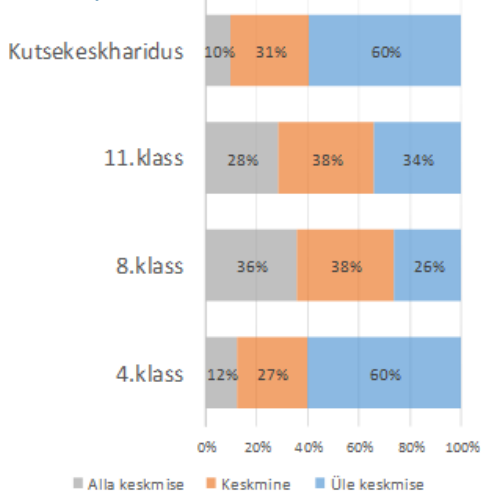
Üldhinnang

Elukestva õppe strateegia
üldeesmärk:

kõigile Eesti inimestele on loodud nende vajadustele ning võimetele vastavad õpivõimalused kogu elukaare jooksul, et tagada neile isiksusena väärrika eneseteostuse võimalused ühiskonnas, töö- ja pereelus.

Rahulolu elukestva õppega on üks strateegia võtmenäitajatest. 2017. a toimus üldhariduskoolides, lasteaedades ja kutsekoolides eri osaliste (õppijad, vanemad, õpetajad) subjektiivse heaolu esmakordne mõõtmine võrreldaval viisil.

Õpilaste heaolu koolis 2018

Heaolu tase muutub kooliastmete lõikes ning on kõrgeim noorimate hulgas ja kutsekeskhariduses, 8. klassi õpilastest on iga kolmas alla keskmise rahul.

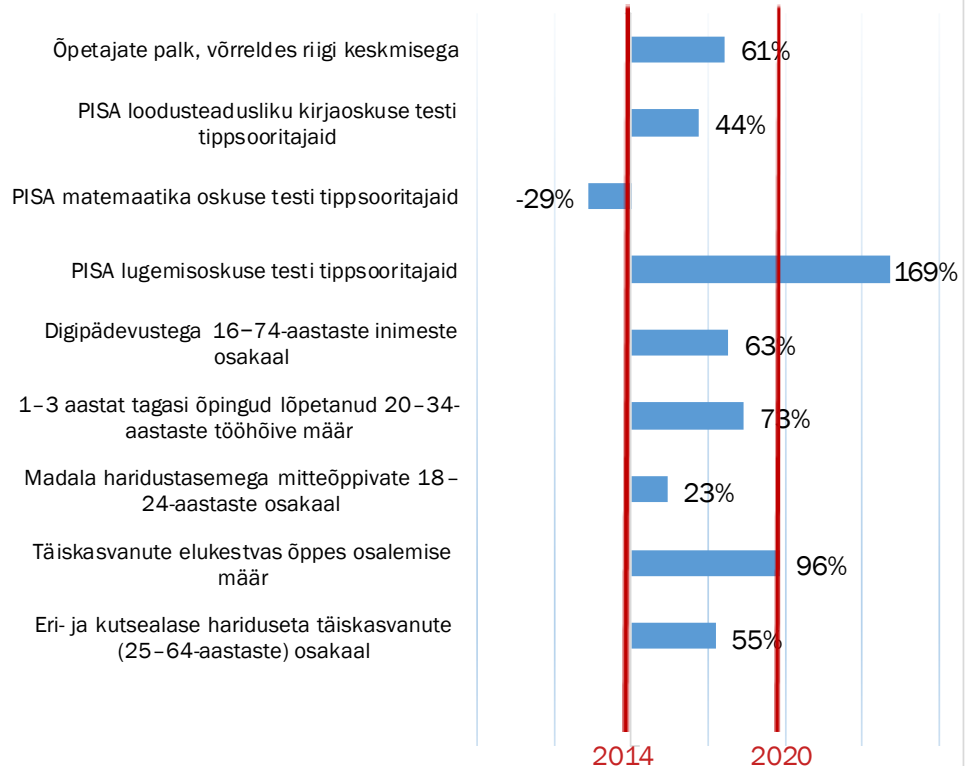
Õpilased, kes on kooliga rohkem rahul, on ka õppetööst rohkem huvitatud.

Rahuloluga seotud aspektidest andsid üldharidusõpilased madalamaid hinnanguid liikumisvõimalustele koolis, õppetöö mõtestatusele ning koostöisele õpetamisele.

Elukestva õppe strateegia üldesmärgi mõõtmiseks on seatud **kümme võtmenäitajat. Kümnest võtmenäitajast kaheksas oleme liikunud seatud sihi suunas.** Ühe näitaja muutust (rahulolu elukestva õppega) ei saa veel seirata. Kuues on liikumine olnud oodatud mahus ehk ligi pool (vähemalt 50%) teest 2020 eesmärgini on täidetud.

Nii kõrg- kui ka kutsehariduse lõpetanute hõive ja palgad on kasvutrendis, mis näitab tööturunõudlust erialaste oskustega spetsialistide järele. Kasvab täiskasvanute osalus elukesvas õppes ning õppes osasaajate seas on järjest enam ka madalama haridusega inimesi. Positiivse trendina väheneb eri- ja kutsealase hariduseta inimeste osakaal. Üldhariduskoolide õpetajate keskmine brutokuupalk on olnud Eesti keskmisest brutokuupalgast kõrgem alates 2014. aastast ning kasvanud Eesti keskmisest palgast kiiremini.

Liikumine elukestva õppe strateegia sihtide suunas 2018. a seisuga (2014–2020 võrdluses)

Joonisel on kujutatud elukestva õppe strateegia võtmenäitajate suunas liikumist 2018. a või viimase mõõdetud aasta seisuga (2018. a PISA testi tulemused avalikustatakse detsembris 2019), võrreldes 2014. aastaga (0-tase), 2020. a tase on arvestatud 100%-na.

Elukestva õppe strateegias on seatud **viis strateegilist eesmärki**:

1. Muutunud õpikäsitlus:

3/7 – kolmes sihiks seatud indikaatoris seitsmest oleme võrreldes 2014. aastaga liikunud positiivses suunas: vähenenud on katkestamine üld- ja kutsehariduses. Samas on madalal tasemel oskustega õpilaste osakaal kasvanud.

2. Pädevad ja motiveeritud õpetajad ning koolijuhid:

2/3 – võrreldes 2014. aastaga on kasvanud noorte ja meesõpetajate osakaal.

3. Elukestva õppe võimaluste ja töömaailma vajaduste vastavus:

2/4 – kõrghariduses on kasvanud LTT lõpetanute ja lühiajalises õpirändes osalevate üliõpilaste osakaal, langenud on aga kutsehariduse valinute osakaal põhikooli järel ning pole kasvanud kutsekeskhariduse populaarsus keskhariduse tasemel õppurite seas.

4. Digipöörde elukestvas õppes:

enamikku indikaatoreid ei saa kokkulepitud viisil mõõta; 2018. aastal sai esmakordselt hinnata põhikooli lõpetajate digioskuste taset.

5. Võrdsed võimalused elukestvas õppes ja õppes osaluse kasv:

4/6 – kasvanud on osalus alushariduses ja kõrghariduse osakaal, paranenud on hariduskulutuste efektiivsuse ja pinnanäitajad, eesti keele kui teise keeles oskus põhikooli lõpus on jätkuvalt murekoht.

Areng hea või väga hea:

- laste osalus alushariduses on kõrge, aasta-aastalt on kasvanud eesti keelses alushariduses osalevate muukeelsete laste osakaal, sh keeleküblejate arv ja osakaal; lasteasutuste õpetaja õppekavad on sisseastujate seas ühed populaarsemaid;
- väljalangevus üldhariduskoolide päevasest õppes on suhteliselt madal;
- pärast gümnaasiumide eestikeelsele õppele üleminekut on gümnaasiumilõpetajate eesti keele oskus paranenud;
- põhikoolilõpetajatel on head IKT baasoskused;
- õpetajate palgakasv on Eestis olnud üks kiiremaid OECD riikides ja on jätkuvalt riigi strateegiline eesmärk;
- väheneb eri- ja kutsealase haridusega inimeste osakaal;
- nii kõrg- kui ka kutsehariduse lõpetanute hõive ja palgad on kasvutrendis, mis näitab ka tegelikku tööturunõudlust erialaste oskustega spetsialistide järele;
- täiskasvanute osalus elukestvas õppes on viimasel kolmel aastal teinud hüppe, on heameel, et seejuures on kasv kiirem madalama haridusega inimeste hulgas;
- loodus-, täppis- ja tehnikateaduste lõpetanute osakaal kõrghariduses kasvab; IKT valdkond on eelisarendatud;
- tõusnud on nii välisüliõpilaste arv kui ka osakaal, eriti doktoriõppes, kus iga kolmas sisseastuja on välismaalane.

Vajab rohkem tähelepanu:

- madala haridustasemega mitteõppivate 18–24-aastaste noorte osakaal on üle 11% ja see on viimastel aastatel kasvanud; murettekitav on keskharidusega inimeste osakaalu kasv nooremates vanuserühmades ja soolised lõhed põhikoolijärgsetes õpiteedes (madala haridustasemega mitteõppivaid naisi on ca 6%, mehi aga 16%);
- katkestamise määrad kutse- ja kõrghariduses ning ka üldhariduse mittetatsionaarses õppes on kõrged;
- viimasel aastal tegi väikese positiivse nihke noorte õpetajate osakaal (10,6%-lt 11,0%-ni), kuid õpetajaameti atraktiivsuse suurendamine ja konkurentsivõimelise palga maksmine on jätkuvalt suur väljakutse. Konkurs õpetajakoolituse õppekavadele on väike (0,9 suhtena kõigi õppekavade keskmisse konkursi);
- eesti keelest erineva emakeelega õpilaste eesti keele oskus ei ole põhikooli lõpuks paranenud algselt eeldatud tempos. Jätkuvalt on probleemiks ka tugiteenuste kättesaadavus muu emakeelega lastele ning õpetajate keeleoskus;
- õpilaste arv muutub piirkonniti ebavõrdselt ning seetõttu peab jätkama koolivõrgu reformimist. Põhikooliõpilaste arv on viimasel kümnendil kasvanud vaid Harjumaal ja Tartumaal, kõige enam on põhikooliõpilaste arv vähenenud Hiiu-, Jõgeva-, Võru- ja Põlvamaal.

Elukestva õppe strateegia järgi on oluline probleem, et teoreetiliselt omaksvõetud ja dokumentides kinnitatud õpikäsitus, **õppijate eri tüüpi andekuste väärtustamine ning erivajaduste märkamine ei ole muutunud õppeprotsessi lahutamatuks osaks.**

Ühiskonnas keskendutakse hariduse ja koolide kvaliteedi puhul liialt riigieksamite tulemustele. Samuti võiks liiga kõrget väljalangevust (eriti meessoos hulgas) kõikidel haridustasemetel ja -liikides leevendada individuaalsemad, reaalse eluga seostatavad ja probleemipõhisemad õppimisviisid.

Eesmärk on iga õppija individuaalset ja sotsiaalset arengut toetava, õpioskusi, loovust ja ettevõtlikkust arendava õpikäsituse rakendamine kõigil haridustasemetel ja -liikides.

Eesmärgi saavutamisse panustavad samaaegselt järgmised programmid: „Pädevad ja motiveeritud õpetajad ning haridusasutuste juhid“, õppe- ja karjäärinõustamise programm, kutseharidusprogramm, kõrgharidusprogramm ja üldharidusprogramm.

Indikaatorid:

Madalal tasemel oskustega õpilaste osakaal:
funktsionaalne lugemine – 10,7%
matemaatiline kirjaoskus – 11,2%
loodusteaduslik kirjaoskus – 8,7%

Väljalangevus põhikoolist – 0,3%
Väljalangevus gümnaasiumist – 1%
Katkestajaid kutsekeskhariduses – 23,4%
Väljalangejaid kutsekeskhariduses – 11,7%
Katkestajaid kõrghariduses – 21,6%

1. Muutunud õpikäsitus

Areng hea või väga hea:

- suureneb haridusasutuste avatus ja valmisolek koostööks – ühiskonna ja kogukonna ootusi teadvustatakse üha enam ning rakendatakse erinevaid meetmeid, et tagada õpilastele sotsiaalselt ja füüsiliselt turvaline õpikeskkond;
- õpilaste heaolu, võimetekohaste ja võrdsete õpivõimaluste tagamine koolides on saanud palju tähelepanu – tuge vajavate laste toetamiseks suurendati 2018. aastal oluliselt kohalike omavalitsuste ja eraüldhariduskoolide pidajate riigieelarvelist toetust;
- rahuloluküsitlused näitavad, et enamik õpilasi tunneb ennast koolis hästi ja arvab, et koolis on huvitav. Koolirõõm on suurim noorimate õppijate hulgas ja madalaim 8. klassi õpilaste seas;
- haridusega on rahul kutsekeskhariduse õppurid ning ka täiskasvanud kutseõppes hindavad kooliga seotud üldist heaolu kõrgelt.

Vajab rohkem tähelepanu:

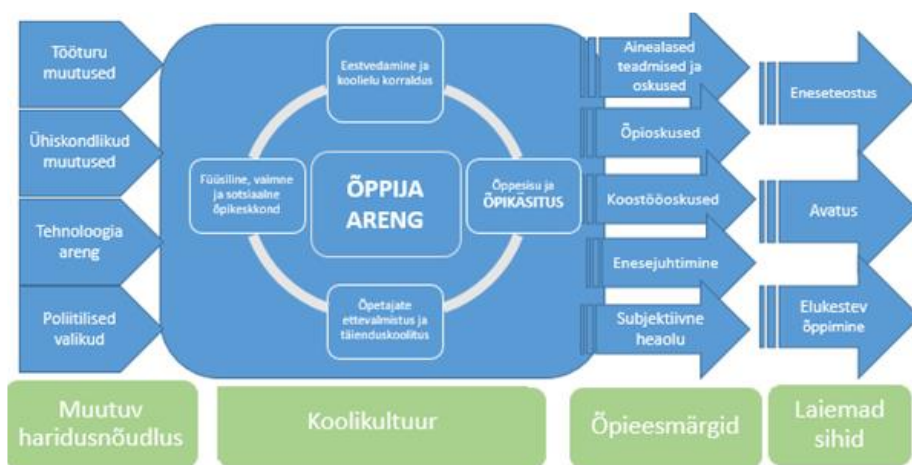
- rahuloluküsitlused viitavad jätkuval vajadusele ennetada koolikiusamist, tagada paremad liikumisvõimalused, pöörata tähelepanu õppetöö mõtestatusele ja koostoisele õpetamisele. Koolikiusamisega oli rohkem kokkupuuteid poistel ja õpilastel, kelle emakeeleks oli vene keel. Rohkem kogevad koolis kiusamist ka hariduslike erivajadustega ja halvema majandusliku seisuga perekondade lapsed;
- rahuloluküsitlustes andsid õpetajad madalamaid hinnanguid õpetajaameti mainele ja ka hariduse rahastusele; sarnaselt õpilastega kogevad ka õpetajad koolides kiusamist, seda nii õpilaste kui ka teiste õpetajate ja lapsevanemate poolt;
- õppetööst puudumine on endiselt küllalt levinud põhikoolides ja veel rohkem gümnaasiumides;
- jätkuvalt erinevad on linna ja maa ning erinevate maakondade õpilaste õpitulemused; erinevused peegelduvad ka õpiteedes. Kõige rohkem mõjutab keskhariduse omandamise tõenäosust õpiedukus põhikoolis – mida parem on keskmine hinne, seda suurem on tõenäosus jõuda keskhariduseni;
- Eestis on suured piirkondlikud ja soolised erinevused põhikoolijärgsetes õpiteede valikutes: Ida-Virumaal jätkab kutsehariduses 42%, Tartumaal aga ainult 20% põhikooli lõpetajatest. Kõige suurem soost sõltuv valiku erinevus on Valga- ja Võrumaal, kõige väiksem aga Tartumaal;
- kaasava hariduse põhimõtte rakendamisel on takistusteks õpetajate liiga suur koormus, spetsiifilise oskusteabe puudus ja sellest tingitud suutmatuse pöörata hariduslike erivajadustega õpilastele vajalikku tähelepanu. Jätkuvalt tekitab muret tugispetsialistide teenuste ebaühtlane kättesaadavus.

Mida võtame õpikäsituse uuringutest ja analüüsidesid kaasa?

- Rohkem haridustasemetest ülekoormust; peame suurendama kõigi õppeastmete ja -suundade paindlikkust ja ühtlustama kvaliteeti.
- Erinevad õpiteed keskhariduses peavad olema võrdset väärtustatud ja tagama ligipääsu kõrgharidusele.
- Kaasava hariduse valdkond vajab endiselt tähelepanu, sh tugiteenuste arendamine, et luua läbi elu õppimist toetav süsteem.
- Õppekavade ja õppekorralduse arendamisel rohkem tähelepanu nn 21. sajandi oskustele ja pädevustele, sh kultuuripädevusele, suhtlemisoskusele, ettevõtlikkusele, õpipädevusele, digioskustele jms.
- Lisaks headele teadmistele ja oskustele on vaja pöörata rohkem tähelepanu nüüdisaegse õpikäsituse rakendamisele vene õppekeelega koolides ning kvaliteedi kindlustamisele tuge vajavates koolides.
- Koolijuhil eestvedamisel ja kaasates koolipidajat tuleb veelgi rohkem panustada õpetajate ja koolimeeskondade arendamisse, pakkudes tuge ja nõustamist, tagades atraktiivsed töötingimused ning toetades koolimeeskondade valmisolekut minna kaasa muutustega hariduses ja olla ka haridusinnovatsiooni eestvedajaks.

2017. a töötasid HTM ning Tallinna ja Tartu ülikoolid koostöös välja **õpikäsituse muutumise raamistiku**, mille eesmärk on pakkuda taustsüsteemi ja tuge ennekoike haridusasutustele ja nende partneritele ning aidata mõista oma tegevusi nüüdisaegse õpikäsituse elluviimisel.

Õpikäsituse muutumise aspektide mõõtmisel rakendati 2018. aastal juba teist korda üleriigilisi rahuloluküsitlusi. Nende raames saab jälgida, kuidas tunnetavad õpilased enda kaasamist õppeprotsessi ja mil määral leiavad nad, et saavad arengut toetavat tagasisidet. Õpetajate hulgas hinnati koostööst õpetamist, õppetöö mitmekesistamist ja õppijate aktiivsuse toetamist. Samuti valmis 2018. aastal uuring Eesti üldhariduskoolides kasutatavatest hindamissüsteemidest, mis näitas, et ühe muutuva õpikäsituse aspekti – toetava ja arendava tagasiside – osas on Eesti koolides juba mitmeid häid praktikaid, aga samas tõi esile ka mitmeid väljakutseid õppija arengu toetamise hindamise ajakohastamisel.

Raamistik on kättesaadav: www.hm.ee/opikäsitus

2018. a olulisemad tegevused ja otsused:

- tehtud ettevalmistused riiklikes õppekavades kõikide õppeainete õpitulemuste, üldpädevuste ja läbivate teemade, õppekorralduse ja hindamise nüüdisajastamiseks;
- perioodil 2014–2018 on toetatud õpetajate osalemist täiendusõppes ca 16 400 korral ja haridusasutuste juhtide täiendusõpet 4500 korral;
- tuge vajavate laste toetamiseks suurendati 2018. aastal oluliselt kohalike omavalitsuste ja eraüldhariduskoolide pidajate riigieelarvelist toetust ning alates 2018. aastast saavad tugispetsialistid taotleda lähtetoetust;
- kõikides maakondades tegutsevad koolivälised nõustamismeeskonnad, kes annavad soovitusi õpilase arengu toetamiseks, õppe ja kasvatus korraldamiseks ning tugiteenuste rakendamiseks;
- perioodil 2014–2018 on Rajaleidja keskustes õppenõustamis- ja karjääriteenuseid saanud kokku ligi 120 000 last või noort ning 70 000 lapsevanemat ja koolimeeskondade liiget;
- Tartu Ülikooli liikumislabori koordineerimisel alustas tööd liikuma kutsuvate koolide võrgustik VUNK! – 2018. a seisuga kuulus sinna üle Eesti ligi 80 üldhariduskooli;
- jätkuvalt on suur huvi mitmete teiste koolikultuuri õpilaskesksemaks ja õpilaste heaolu suurendamiseks suunatud programmide ja võrgustike vastu – nt KIVA, millega 2019. aastaks on liitunud üle 70 kooli, sh alustas 2018. a rakendamist 26 kooli;
- 2018. aasta lõpus kinnitas Riigikogu kutseõppeasutuse seaduse muudatused, millega muudeti kutseõppeasutuse rahastamise ja kutseõppe kvaliteedi hindamise põhimõtteid ning loodi alus kutsevaliku õppekavade koostamiseks. Nende õppekavade sihtrühmaks on nii põhikooli kui ka gümnaasiumi katkestajad, põhikooliõpetajad, kes ei ole kindlad oma edasistes õpivalikutes kutseõppes, erivajadusega isikud, välispäritolu õppijad jt õppijarühmad.

Ühiskonnas ja õpilaste arvus toimunud ja toimuvad muudatused ei jäta puudutamata ka õpetajaid, õppejõude ega haridusasutuste juhte. Arutelude fookuses on õpetajakutse, õpetajate ja koolijuhtide professionaalse arengu võimalused, vääriline töötasu ning õpetaja ja koolijuhi ametikoha väärtustamine.

Elukestva õppe strateegia toob selle valdkonna olulisemate probleemidena välja õpetaja elukutse vähese atraktiivsuse, mille tõttu on üldhariduskoolis vähe noori ja meesõpetajaid, konkursis õpetajakoolituse õppekavadele on väike ning õpetajaks õppinud ei lähe kooli tööle.

Eesmärk on viia õpetaja/õppejõu ja koolijuhi töö hindamine ja tasustamine vastavusse nendele ametikohtadele esitatavate nõuete ja töö tulemuslikkusega.

Õpetaja ja haridusasutuse juhi ameti atraktiivsuse suurendamise eeltingimus on **väärrikas palk**. Riigi eesmärk on viia õpetajate keskmine palk 120 protsendini Eesti keskmisest ehk võrdseks kõrgharidusega spetsialisti keskmise palgaga.

Eesmärgi poole liigutakse programmi „Pädevad ja motiveeritud õpetajad ning haridusasutuste juhid“ kaudu.

Indikaatorid:

30-aastaste ja nooremate õpetajate osakaal - 11,0%

konkurents õpetajakoolituse õppekohtadele - 0,9

õpetajate sooline struktuur naised/mehed üldhariduskoolides - 85,5/14,5

2. Pädevad ja motiveeritud õpetajad ning koolijuhid

Areng hea või väga hea:

- õpetajate palk on viimase kuue aastaga kasvanud ligi 60%: kui 2012. aastal oli munitsipaalkoolide õpetajate keskmine brutokuupalk veidi üle 800 euro, siis 2018. aastal oli see 1475 eurot ja moodustas 113% sama aasta Eesti keskmisest palgast. Kutseõppeasutuste õpetajate palk jõudis lähedale üldhariduskoolide õpetajate keskmisele palgale (1439 eurot);
- 2018. a tõstsid omavalitsused lasteaiaõpetajate palga kuni 85%-ni üldhariduskooli õpetajate töötasu alammäärast e 978 euroni ning 2019. aastaks peaks lasteaiaõpetajate palk olema vähemalt 90% kooliõpetaja miinimumist ehk 1125 eurot kuus ja magistriskraadiga õpetajatel 100% ehk 1250 eurot kuus;
- kasvab noorte õpetajate arv ja osakaal: 2018/2019. õa on noori õpetajaid Eesti üldhariduskoolides 1698 ehk 11% kõigist õpetajatest. Kasvanud on meeste osakaal nooremate õpetajate hulgas: kuni 39-aastaste õpetajate hulgas moodustavad mehed keskmiselt viiendiku.

Vajab rohkem tähelepanu:

- palgakasvu kindlustamise kõrval on suur väljakutse stabiilse ja ühtlase professionaalse õpetajaskonna tagamine kogu riigis. Õpetajate üldarv on küll viimase viie aastaga kasvanud u 5%, kuid igal pool ei jätku siiski vajalikul hulgal kõikide ainete õpetajaid. Järjekindlalt väheneb 40–49-aastaste õpetajate arv ja osakaal kõigist õpetajatest;
- probleeme valmistab ebaühtlane koormuse jaotus eri koolides ja piirkondades. Osalise koormusega töötab keskmiselt kokku 34% õpetajatest, sh üldhariduskoolides 42%, kutseõppeasutustes 57% ja koolieelsetes lasteasutustes 16%;
- huvi õpetajakoolituse erialade vastu (konkurss 2018. a – 0,9) ei ole õpetajate järelkasvu kindlustamiseks piisav. Aineõpetajaks õppijaid on vähem kui tarvis vanusest tingitud asendusvajaduse katmiseks, puudus on loodusteaduslike ainete ja matemaatika õpetajatest. Lisaks sellele ei asu suur osa õpetajakoolituse lõpetanud õpetajana tööle või jäävad tööle lühikeseks ajaks;
- probleem on kõrghariduse rahastamine, mis vaatamata riigi osaluse suurendamisele pärast kõrgharidusreformi ei võimalda hoida õppejõudude palku konkurentsivõimelisena. Rektorite nõukogu andmetel oli avalik-õiguslike ülikoolide akadeemiliste töötajate keskmine põhipalk täiskoormusel töötades 2017. aastal 1417–2169 eurot kuus sõltuvalt õppeasutustest. Ametikohtadel, kus reeglina nõutakse doktorikraadi, oli palk professoritel 1965–3724 eurot, dotsentidel 1430–2569 ja lektoritel 1207–1775 eurot kuus. Kõrgkoolide õpetajate palk on 1102–1353 eurot kuus.

2018. a olulisemad tegevused:

- 2018. a jõustus haridusseaduse muudatus, mis võimaldab tunnustada haridustöötajaid elutööpreemiaga ja määrata riiklikke aastapreemiaid ning stipendiume. 2018. aastal määras Vabariigi Valitsus esmakordselt haridustöötajatele üheksa riiklikku aastapreemiat ning ühe elutööpreemia. Lisaks antakse igal aastal õpetajatele välja kuni viis stipendiumi hariduspoliitika seisukohalt oluliste arendustegevuste toetamiseks;
- jätkati õpetajaameti mainet tõstvatel algatustega: programmid „Hariduse tulevikutegijad“, „Õpetaja – hariduse kõneisik“, inspiratsioonipäevad ja -seminarid jm;
- haridusasutuste juhtide toetamiseks muutuste elluviimisel loodi võimalus *coach* i toe kasutamiseks. Käivitati õppejuhtide arenguprogramm.

Ühiskonna jätkusuutlikuks toimimiseks on oluline, et iga inimene oleks tööturul rakendatud oma võimete kohaselt ning suudaks tööturul toimivatele muutustele kiiresti ja paindlikult reageerida. Elukestva õppe strateegia järgi on selle valdkonna olulisemaid probleeme liiga suured erinevused elukestva õppe raames pakutava ja tööturul vajaliku vahel. Õppeasutused ja töömaailm ei tee elukestva õppe süsteemi arendamiseks aktiivset koostööd, info tööturu ja majanduse arengute kohta pole süsteemne ning karjäärinõustamisteenused on ebaühtlase kvaliteedi ja kättesaadavusega; tööturu jaoks ei valmistata ette piisaval arvul sobilikult kvalifikatsiooniga oskustöötajaid.

Eesmärk on luua kvaliteetsed, paindlikud ja mitmekesiste valikutega ning tööturu arenguvajadusi arvestavad õppimisvõimalused ja karjääriteenused, et suurendada erialase kvalifikatsiooniga inimeste arvu erinevates vanuserühmades ja regioonides.

Eesmärgi saavutamiseks panustavad samaaegselt järgmised programmid:

Üldharidusprogramm, koolivõrgu programm, õppe- ja karjäärinõustamise programm, tööturu ja õppe tihedama seostamise programm, kõrgharidusprogramm ja kutseharidusprogramm.

Indikaatorid:

LTT erialade lõpetajate osakaal kõrghariduses – 27,7%

Kutsehariduse statsionaarses õppes õpinguid jätkavate põhikoolilõpetajate määr – 25,8%

Keskhariduse tasemel õppurite jagunemine (%) üldkeskhariduse ja kutsekeskhariduse vahel – 73,2/26,8

Üliõpilaste lühiajaline õpiränne – 3,4%

3. Elukestva õppe võimaluste ja töömaailma vajaduste vastavus

Areng hea või väga hea:

- tervikuna on kõrg- ja kutsehariduse omandatute hõive aastate lõikes kasvanud. Uuringu „Edukus tööturul“ andmed (registriandmed) näitavad, et 2016. aastal kutseharidusõppe lõpetajate hõive oli 2017. a 77% ja töötus 6%; kõrgharidusõppes õpingud lõpetanud inimestest on 2017. aastal tööga hõivatud 82%, töötuse määr oli 2%. Kutse- ja kõrgkoolide vilistlased hindavad oma konkurentsivõimet tööturul üldiselt heaks;
- kutsehariduses töökohapõhises õppevormis õppijate arv kasvab: nii 2017/18. õa kui ka 2018/19. õa õppis töökohapõhises õppes veidi enam kui 1700 õpilast, mis on ca 7% kõigist kutseõppe õpilastest;
- kutseeksami kutseõppe lõpetamine on oluliselt kasvanud. 2017/18. õa sooritas kutseeksami 60,5% kõigist kutseõppe lõpetajatest;
- viimaste aastate positiivne trend on täiskasvanute (25+) osaluse kiire kasv kutseõppes: 2018. aastal ületas täiskasvanud õppijate arv 9000 piiri ja nende osakaal kõigist kutseõppe õpilastest on kasvanud 40%-ni;
- Eesti üliõpilaste lühiajaline õpiränne on võrreldes sihiks seatud 10%-ga endiselt madal (2018 – 3,4%), kuid viimastel aastatel stabiilselt kasvanud. 2018/2019. õa on välisüliõpilaste osakaal keskmiselt 11% ja suure tõenäosusega kasv jätkub, kuna vastuvõetute seas oli välisüliõpilasi 13% (doktoriõppes koguni 37%). Kasvab ka rahvusvahelise taustaga üliõpilaste panus Eesti tööturule: 2017. aastal Eestis kõrghariduse lõpetanutest jäi Eestisse tööle umbes neljandik.

Vajab rohkem tähelepanu:

- kui vaadata pikemat perspektiivi, siis on kümme aastat pärast lõpetamist kas välismaal või muus mõttes Eesti tööturu jaoks kadunud koguni 17%, sh 22% kutsehariduse ja 14% kõrghariduse lõpetanutest. Erialati „kaob“ kutsehariduse lõpetanuid kõige enam tootmise, ehituse, isikuteeninduse ja tervise valdkonnas, kõrghariduses sotsiaal- ja käitumisteadustes, tervise valdkonnas ning keeltes ja kunstides;
- noorte hulgas ei ole suudetud kutseõppe populaarsust oluliselt kasvatada. Põhikoolilõpetajate jagunemine kutse- ja üldkeskhariduse vahel pole viimasel kümnel aastal muutunud. 8. ja 11. klassi õpilaste seas läbi viidud küsitluse tulemused näitasid, et õpilaste teadlikkus kutseõppe võimalustest on väike ning teavitustöö kutseõppe võimalustest ja eelistest ei jõua noorteni. Andmed näitavad siiski, et kolme aasta jooksul pärast põhikooli lõppu jõuab kutseharidusse oluliselt enam noori – 37-38%;
- viimase kümne aastaga on kohe pärast gümnaasiumi lõpetamist Eesti kõrghariduses õpinguid jätkanud gümnaasiumilõpetajate osakaal vähenenud peaaegu 10% võrra – 61,6%lt 2010. aastal 52%ni 2018. aastal. Samal aastal ei jätkanud Eestis õpinguid 40,1% gümnaasiumi lõpetajatest. Gümnaasiumilõpetajate vähesem jätkamine kõrghariduses tuleneb nii välismaale minekust (sh õppima) kui ka tööleasumisest;
- kõrghariduses jätkavate kutsekeskhariduse omandanud inimeste osakaal on endiselt väga väike – keskmiselt 9% ühe aasta lõpetajatest. Vene emakeelega noortest jätkab pärast gümnaasiumi õpinguid kõrghariduses eesti emakeelega noortega võrreldes keskmiselt 8% vähem, vähem jätkavad kõrghariduses ka keskustest kaugemal asuvate gümnaasiumide lõpetajad.

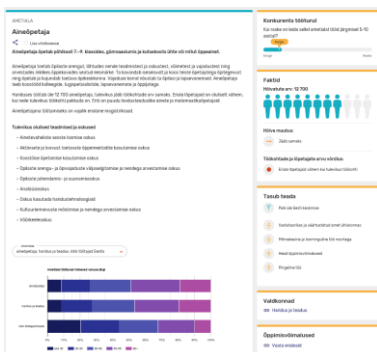
Kogu majandus on jagatud kahekümne neljaks OSKA valdkonnaks. Igal aastal analüüsitakse ja tehakse ettepanekuid tööturu vajaduste ja koolituspakkumise paremaks ühitamiseks viies-kuues OSKA valdkonnas.

2016–2018 valdkondlikud uuringud:

- arvestusala
- IKT
- metalli- ja masinatööstus
- metsandus ja puidutööstus
- sotsiaaltöö
- ehitus
- energeetika ja kaevandamine
- keemia-, kummi-, plasti- ja ehitusmaterjalitööstus
- põllumajandus ja toiduainetööstus
- tervishoid
- transport, logistika
- mootorsõidukite remont ja hooldus
- haridus ja teadus
- kaubandus, rentimine ja parandus
- majutus, toitlustus ja turism
- personali- ja administratiivtöö ning ärinõustamine
- rõiva-, tekstiili- ja nahatööstus

2019. aastal kujundatakse välja OSKA 2020+ visioon.

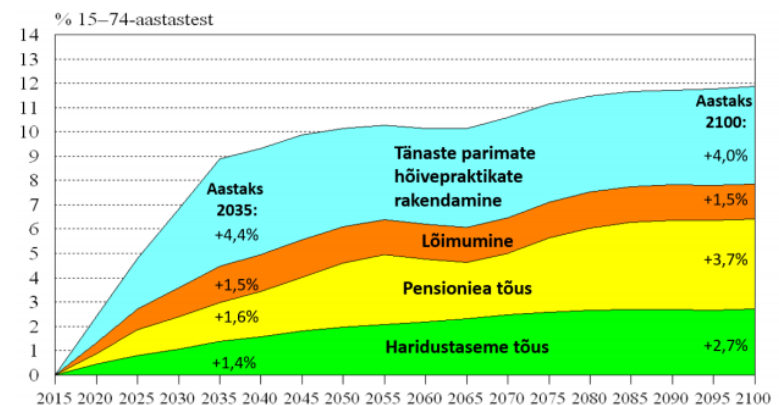
2019. aastal avalikustatakse **visuaalne keskkond uuringutulemuste ja ettepanekute tutvustamiseks.**

OSKA visuaalne keskkond: <https://haridusportaal.edu.ee/oska>

2018. a olulisemad tegevused ja otsused:

- laiendati töökohapõhise õppe võimalusi. 2018. aasta lõpu seisuga on töökohapõhises õppes tööturu ja õppe tihedama seostamise programmi toel osalenud 4141 õppijat (eesmärk 2021. aastaks 7200). Töökohapõhised õppurid moodustavad kõikidest kutsehariduse õppuritest 7% (2016. a 5,5%) ja seda liiki õpet pakub kolmveerand kutseõppeasutustest; alustatud on töökohapõhise õppe piloteerimist kõrghariduses – õpet rakendab kolm kõrgkooli (Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor, Tallinna Tervishoiu Kõrgkool ja Tallinna Tehnikaülikool);
- 2018. aastal valmisid OSKA raportid tööjõuvajaduste prognoosidega viies valdkonnas ning lisaks uuringuaruanne „Eesti tööturg täna ja homme“, mis annab tervikvaate lähituleviku hõive muutustest nii üldiselt kui ka majandussektorite kaupa;
- ettevõtlusõppe programmi tulemusel on kasvanud koolide valmisolek ettevõtlust õpetada – juba 367 kooli üle Eesti on kaasatud ettevõtlusõppe programmi; täiendusõppes osales 2225 õppetööd läbiviivat spetsialisti;
- kutsemeistrivõistluste erialade arv on kasvanud 34-ni, suurürituse Noor Meister 2018 raames toimusid 31 eriala kutsemeistrivõistlused. Koostati kutsemeistrivõistluste strateegia aastateks 2019–2022, mille alusel võistlusi edasi arendatakse. Kavandatud meetmed ja võistluste formaadi muutus aitavad tuua kutsemeistrivõistlusi rohkem meediapilti, mis omakorda suurendab sihtrühmade teadlikkust ja huvi kutsehariduse vastu;
- piloteeriti praktikaprotsessi kvaliteedihindamist, et ühtlustada koolide praktikaga seotud tegevusi, tuua esile parimad tegutsemisviisid ja probleemkohad. Kvaliteedihindamises osales kümme kutse- ja kõrgkooli, millest seitsmes oli praktikaprotsess heal tasemel;
- 2018. aastal omandas kutseõppeasutustes täienduskoolituse riikliku koolitustellimuse (RKT) kursustel uusi oskusi 16 498 täiskasvanut, osalenutest sai tunnistuse 15 451 (93,7%). RKT kursuste kvaliteedi tagamiseks viidi kursuste koolitajatele läbi koolitusi andragoogikast, täienduskoolituse õppekavaarendusest ja hindamise meetoditest väljundipõhises õppes (kokku osales 857 koolitajat);
- kuulutati välja võtmepädevuste arendamise projektide teine taotlusvoor. Koos esimese voo projektidega on eesmärk koolitada võtmepädevuste arendamise projektides aastani 2020 kokku üle 9 600 täiskasvanu;
- uuendati kutsestandardite koostamise metoodikat, olulise muutusena on lisatud tulevikuoskuste kirjeldamise osa; välja on töötatud tuleviku- ja digioskuste kutsestandardites kirjeldamise mudel, millest lähtuvalt täiendati kutsestandardites digioskuste kirjeldusi;
- jätkus töö kõrgharidusseadustikuga, et lihtsustada ja korrastada kõrghariduse regulatsioone ning seada esikohale õppur ning tema õigused ja kohustused. Seadused võeti vastu 2019 veebruaris;
- 2018. aastal valmistati ette ülikoolidega perioodiks 2019–2021 sõlmitavad halduslepingud. Ülikoolidega toimunud läbirääkimiste peamine eesmärk oli täpsustada vastutusvaldkondi ja vähendada üliõpilaste vastuvõttu väljaspool vastutusvaldkondi.

Tööhõive määra võimalik tõus erinevate komponentide mõjul. Allikas: Puur jt (2018). Hõivatud hõivestsenaariumide ja EIA rahvastikuprognosi taustal. Joonis: OSKA uuring „Eesti tööturg täna ja homme (2018)“

Elukestva õppe strateegias on selle valdkonna olulisemate probleemidena esile toodud, et pea kolmandikul Eesti tööealisest elanikkonnast puuduvad minimaalsed digioskused ja tööks vajalikud IKT oskused on ebapiisavad; lisaks on õppijate ligipääs digitaristule ja digitaalne õppevara puudulik ja ebaühtlane.

Eesmärk on rakendada õppimisel ja õpetamisel nüüdisaegset digitehnoloogiat otstarbekamalt ja tulemuslikumalt, parandada kogu elanikkonna digioskusi ning tagada ligipääs uue põlvkonna digitaristule.

Digipööre toetuseks on ellu kutsutud digipööre programm.

HITSA alustas 2018. aastal tehnoloogiarendide seiret hariduses. Seire aitab hoida Eesti haridustöötajaid kursis tehnoloogia ja sellega seotud õpetamismetoodikate arenguga maailmas.

Igal aastal võtab ekspertkoogu tähelepanu alla valitud tehnoloogiarendid ja uurib nende seost haridusega.

2018. aastal oli fookuses viis valdkonda:

tehisintellekt
asjade internet
analüütika ja suurandmed
virtuaal- ja liitreaalsus
privaatsus

Virtuaal- ja liitreaalsus

Virtuaalsus on olulisel kohal hariduses, kui saame luua realistlikke, kuid
hõlpsasti ja kiiresti kättesaadavaid digitaalseid õppematerjale, mis aitavad
hõlpsasti õppida ja teha kättesaadavaks digitaalsed ressurssid.

Hariduse tehnoloogiakompass:
<https://kompas.hitsa.ee/>

4. Digipööre elukestvas õppes

Areng hea või väga hea:

- esimene digipädevuste tasemetöö näitas, et 84% 9. klassi õpilaste IKT oskused on vähemalt keskmisel tasemel;
- keerukamate IKT oskuste õppes (nt programmeerimine, robotika, 3D disain, küberturvalisus) osaleb u 30% üldhariduskoolide õpilastest. Progetiigri kui IKT haridust toetava algatuse toel toimub IKT õpe ligi 90% Eesti üldhariduskoolides ja 60% lasteaedades;
- valdav enamik üldhariduskoolide õpetajatest kasutab tundides digilahendusi. 2018. aasta rahuloluküsitluste andmeil ei teinud seda vaid 5% õpetajatest. Õpilaste ligipääs nii arvutitele kui ka nutiseadmetele on koolides eelmise õppeaastaga võrreldes paranenud ning aina vähem kasutatakse tundides arvutit ja aina rohkem nutiseadmeid;
- IKT erialade lõpetajate arv on viimase viie aastaga kasvanud 1,5 korda, kuid võrreldes 2017. aastaga veidi langenud. OECD andmeil oli 2017. aastal Eestis OECD riikide suurim IKT valdkonda õppima asuvate tudengite osakaal, kuid endiselt on oluline integreerida IKT oskusi senisest enam muude erialade ja eluvaldkondade õppesse.

Vajab rohkem tähelepanu:

- sõltuvalt earühmast leiab 30–50% õpilastest, et koolis õpetatakse õppimiseks vajalikke digioskusi (internetis info otsimine ja suhtlemine, salvestamine jms) kas liiga vähe või üldse mitte;
- digioskuste õpetamise korraldus Eesti üldhariduskoolides on ebaühtlane: viiendik koolidest alustab digioskuste õpetamist eraldiseisva aina juba I kooliastmes, umbes pooltes koolides õpetatakse digioskusi eraldi aina ka II ja III kooliastmes (Riigikontrolli märgukiri, 2017);
- õpetajate digioskuste taseme kohta Eestis terviklikke andmeid ei ole, kaudselt saame väita, et õpetajate vajadus digioskusi arendavate koolituste järele on endiselt suur;
- digioskuste õpioskuste määratlemine riiklikes õppekavades, et tagada nende oskuste ühtlane õpetamine kõigis koolides;
- IT õppe kui keerukamate IT oskuste õppe (programmeerimine, robotika jne) kättesaadavuse tagamine kõigile õpilastele ja igas lasteaia.

2018. a olulisemad tegevused:

- viidi läbi digipädevuste tasemetöö, mis võimaldas esmakordselt mõõta õpilaste digioskusi. Jätkati tasemetöö edasiarendusega 2019. aasta testiks;
- välja on töötatud suures mahus digitaalset õppematerjali, sh keskhariduse riikliku õppekava kursuste digitaalsed õppematerjalid loodus-, kunsti-, sotsiaal- ja matemaatikavaldkonnas, põhikooli IKT hariduse digiõpikud. E-koolikotis on u 10 000 digitaalset õpiobjekti;
- kutsuti ellu põhikooli digiõpikute toetusmeede, mille raames kasutas digiõpikuid u 350 põhikooli;
- kõik põhikooli riiklikud tasemetööd on digitaalsed. Valminud on õpetajatele kasutamiseks mõeldud enesemääratluspädevuse, suhtluspädevuse ja õpipädevuse digitaalsed testid noorematele kooliastmetele ning arenduses on matemaatilise kirjaoskuse ja funktsionaalse kirjaoskuse testid;
- toetati u 150 haridusasutust IKT hariduse õpetamiseks vajalike spetsiifiliste seadmetega, sh haridusrobotid;
- koolides on koostöös koolide pidajatega tagatud õppetegevuseks piisav arvutite hulk;
- õppevara ühiskasutuskorralduse projektide kaudu (Klass+) toetati õppe praktilisemaks muutmist ja koolide omavahelist koostööd;
- koostöös Sihtasutusega Kredex algatati haridusuuendust toetavate digitaalsete teenuste ja toodete loomist ning kasutust toetav programm.

Eesti riik peab tagama kõikidele inimestele võrdsed võimalused saada võimetekohast kvaliteetset haridust. Samas on rida sotsiaalseid, keelelisi ja soolisi, aga ka majanduslikke ja piirkondlikke takistusi, mis neid võimalusi piiravad. Endiselt on probleemiks võrdsete haridusvõimaluste tagamine eri-vajadustega lastele ja noortele. Eesti haridusvaldkonna rahastamise osakaal avaliku sektori eelarvest on võrreldav edukate riikidega. Et saavutada elukestvas õppes osaluse kasv, peaks rahastamine senisest rohkem arvestama sihtrühmade võimaluste, vajaduste ja eripäradega.

Eesmärk: kõigile on loodud võrdsed võimalused elukestvas õppeks.

Eesmärgi saavutamisse panustavad samaaegselt järgmised programmid:

Üldharidusprogramm, koolivõrgu programm, õppe- ja karjäärinõustamise programm, kõrgharidusprogramm ja kutseharidusprogramm.

Indikaatorid:

4-aastaste kuni kooliealiste laste osakaal hariduses, sh põhikoolis õppivad 6-aastased – 91,8%

Vene õppekeelega põhikooli lõpetajate osakaal, kes valdavad eesti keelt tasemel B1 – 61,4%

Eesti keelest erineva emakeelega põhikooli lõpetajate osakaal, kes valdavad eesti keelt vähemalt tasemel B1 – 69,2%

Kolmanda haridustasemega 30–34-aastaste osakaal earühmas – 47,2%

Tööjõukulude osakaal valitsussektori üldhariduskuludest – 67%

Haridusvaldkonna pinnakasutuse optimeerimine – 3,4 mln

5. Võrdsed võimalused elukestvas õppeks ja õppes osaluse kasv

Areng hea või väga hea:

- alushariduses osaleb Eestis Eurostati andmetel üle 90% 4–6-aastastest lastest, mis on veidi madalam tase kui EL keskmine. EHISE andmete põhjal on näha, et osalus alushariduses on viimase 5 a jooksul 1–2 protsendi võrra kasvanud;
- koolieelsetes lasteasutustes eesti õppekeeles õppivate laste osakaal kasvab, mis toetab pikemas perspektiivis põhikooli lõpuks õpilaste eesti keele oskusele seatud eesmärgi täitmist;
- gümnaasiumiastmega koolide arv on kahanenud 160ni, 2013. aastal oli neid veel üle 200. Eesmärk jõuda 100 koolini.
- kümme aastat tagasi alanud üleminek eestikeelsele aineõppele annab selgeid positiivseid tulemusi, paranenud on ka hoiakud selle suhtes. Suur osa eestimaalasi toetab varast eestikeelset õpet;
- võrreldes 2012. aastaga on kasvanud kolmanda haridustasemega (kõrgharidus) 30–34-aastaste osakaal – nad moodustavad 2018. aastal 47,2% (2012 – 39,5%) vanuserühmast.

Vajab rohkem tähelepanu:

- eesti keelt vähemalt tasemel B1 valdavate eesti keelest erineva emakeelega põhikoolilõpetajate osakaal pole muutunud, mis muudab niigi raskesti saavutatava sihi (2020. a 90% B1 tasemel) ebareaalseks;
- jätkuvalt valmistavad muret erivajadustega õpilastega seotud teemad, sh info liikumine õpilase erivajaduse või õigusrikkumise kohta, nõustamine keeruliste juhtumite puhul (depressioon, sõltuvushäired); tuge vajavate õpilaste arv ja nende kaasatus tavakooli kasvab, seejuures tunnetab 40-60% õpetajatest, et koolipõhised tugiteenused ei ole kättesaadavad;
- õppetöö katkestajate osakaal põhikooli III kooliastmes on langenud, gümnaasiumis ja kutseõppeasutustes püsinud enam-vähem samal tasemel. Eriti kutseõppeasutustes on katkestamiste osakaal jätkuvalt murettekitavalt kõrge ning seda võiks vähendada nõustamise ja tugiteenuste abil.

2018. a olulisemad tegevused:

- koostati lapsehoiu ja alushariduse kontseptsioon, tegevusega jätkatakse 2019. a. Eesmärk on vastu võtta uus alushariduse seadus ja muuta lapse alushariduse korralduse süsteem sidusamaks ja paindlikumaks;
- alustati uute katseliste lähenemistega eesti keele kui teise keele õppearendamisel, sh pilootprojekt „Professionaalne eestikeelne õpetaja vene õppekeelega rühmas“, „+1 õpetaja“ programm jm;
- valminud ja tööd alustanud on 15 riigigümnaasiumi (kokku kavandatud 24). Riigigümnaasiumide täituvus on üldjuhul hea. Piirkonniti on korrastumas ka koolivõrk – omavalitsuste huvi riigigümnaasiumide loomise ja koolivõrgu korrastamise vastu on osutunud oodatust suuremaks;
- 2018. aastal kinnitati põhikooliinvesteeringute 2. vooru tulemusel 12 toetust saavat projekti. Toetuse eesmärk on aidata kaasa koolivõrgu korrastamisele, viies üldhariduskoolide hoonetes õppekohtade arv vastavusse demograafiliste muutustega;
- jõustunud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatused võimaldavad kooli tüübist ja omandivormist sõltumata pakkuda kõigile haridusliku erivajadusega õpilastele operatiivselt sobivat tuge;
- jätkuvad projektid madala haridustasemega täiskasvanute tagasitoomiseks tasemeharidusse ja õppes osalemise toetamiseks. Vahetulemused on positiivsed: enamikus koolides suurenes vastuvõtt, vähenes väljalangevus ja suurenes lõpetajate arv.

NOORTEVALDKOND

Noortevaldkonna arengukava üldeesmärk:

noorel on avarad võimalused arenguks ja eneseteostuseks, mis toetab sidusa ja loova ühiskonna kujunemist.

Arengukavas on seatud **neli strateegilist eesmärki:**

1. Noorel on rohkem valikuid oma loome- ja arengupotentsiaali avamiseks:

noorte kaasatus noorsootöös on võrreldes 2010. aastaga kasvanud 37%-lt 57%-le.

2. Noorel on väiksem risk olla tõrjutud:

nii huvikooli kui ka noortekeskuse teenus on noortele kättesaadavam kui 2014. aastal.

3. Noore osalus otsustes on rohkem toetatud:

organiseeritud osalusvõimaluste arv on võrreldes 2014. aastaga vähenenud: 2018. aasta lõpuks tegutses Eestis 37 KOV noortevolikogu ning 22 noorte aktiivgruppi.

4. Noortevaldkonna toimimine on mõjusam:

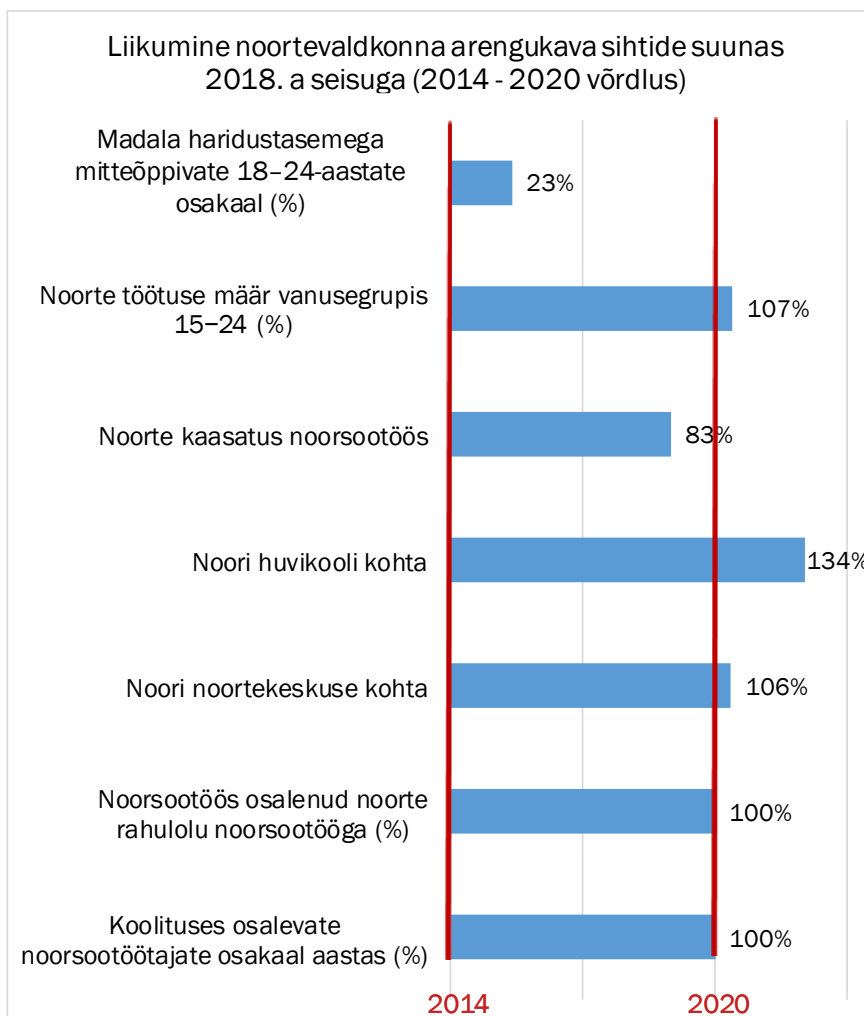
noorte rahulolu noorsootöoga on kõrge – 87%; noorsootöötajate osalus koolitustel on 15%.

Üldhinnang

Noortevaldkonna arengukava tulemuslikkuse mõõtmiseks on seatud **kaheksa indikaatorit**. Noortevaldkonna hetkeolukorra hindamisel tuleb silmas pida, et noorte arv ja osakaal elanikkonnas väheneb. Kui 2012. aasta alguses elas Eestis umbes 303 000 noort, siis viis aastat hiljem, 2018. aasta alguses oli neid ca 276 800. **Statistikaameti prognoosi järgi jätkub noorte osakaalu vähenemine kogurahvastikust kuni 2020. aastani.**

Kõikides noortevaldkonna arengukava indikaatorites oleme liikunud seatud sihi suunas.

Seoses haldusreformiga kahanes omavalitsuste arv 79-le, mistõttu algsest kokkulepitud noorte osalusvõimaluste indikaatorit ei ole enam võimalik mõõta. Edaspidi (alates 2018) mõõdetakse eesmärgiks seatud noorte osalusvõimaluste taset osakaaluna omavalitsuste koguarvust. Uuendatud indikaatori saavutustase 2018. a on 74,4% (joonisel indikaator ei kajastu).

Joonisel on kujutatud noortevaldkonna arengukava indikaatorite suunas liikumist 2017. a või viimase mõõdetud aasta seisuga, võrreldes 2014. aastaga (0-tase), 2020. a tase on arvestatud 100%-na.

2018. aastal toimus 6. korda noorsootööfoorum „NOORUM“. Foorumi põhisõnumid:

noorte kaasamine kõikidesse noorte elu puudutavatesse küsimustes on oluline riigi jaoks; see peab olema süsteemne, võimaldama noortel informeeritud seisukohti kujundada noortele sobivas vormis ja ajal;

Eesti on nende OECD riikide hulgas, kus noortele suunatud tegevused on seni teadlikult korraldatud ja strateegiliselt planeeritud ning Eesti on üks vähestest OECD riikidest, kus noorte usaldus riigi vastu on suurem kui 50+ ealistel. Sellist edu tuleb hoida ja arendada;

noorsootöö alusväärtused, mille toel kujunevad noorte väärtused, on nii noorte kui kogu ühiskonna jaoks olulised;

noorte ees seisvad väljakutsed vajavad spetsiifilist tähelepanu – et lahendused oleksid mõjusad on vaja terviklikku vaadet noortele kui eagrupid, määratlemata noori kindlasse tegevuspõhisesse sihtgruppi (õpilased, töötud vm) ning noorte olukorra ja selle muutustrendide tundmine;

noorsootöö toetab noori oluliselt ning pakub noorte osaluseks, aktiivseks kodanikuks kujunemiseks, ühis- ja kogukonnategevuseks, tulevikuoskuste kujunemiseks ja tervikuna positiivseks enesearenguks mitmekülgseid võimalusi; selle arengu jätkamiseks on vaja suurendada noorsootöö kättesaadavust ja kvaliteeti. Noorsootöötajate töö peab olema ühiskonnas rohkem nähtav ja selle eest tuleb maksta vähemalt õpetajatega võrdset palka.

Tagasi tulevikku!?

Loome tulevikuvisioni noortele koos noortega!

Areng hea või väga hea:

- kasvanud on noorte osalemine noorsootöös ehk nende noorte osakaal, kes võtsid osa huviharidusest, laagritest, malevatest või osalesid aastatoetust saanud üleriigiliste noorteühingute tegevuses või on osalenud noortevolikogudes ja noorte aktiivgruppides. Aastal 2010 oli neid 37%, aastal 2018 57% ja 2020. aasta eesmärk on 60%;
- huvihariduse ja huvitegevuse riikliku lisatoetuse toel on kasvanud huvihariduse ja huvitegevuse kättesaadavus ja kvaliteet kõikides huvialavaldkondades. Kõige rohkem on uusi võimalusi loodud üldkultuuri valdkonnas, kuid positiivne muutus on toimunud ka LTT valdkonnas – on loodud uusi võimalusi ja soetatud uusi õppevahendeid;
- oluliselt on paranenud noorsootöö piirkondlik kättesaadavus, mida mõõdetakse noorte arvuga huvikooli (369 noort) ja noortekeskuse kohta (989 noort);
- noorsootöötajate kompetents paraneb, kuid tähelepanu vajab noorsootöötaja kutse väärtustamine (OSKA andmetel on 90%-l noorsootöötajatest kõrgharidus, kuid neist 60%-l puudub eriharidus või kutse noorsootöö alal;
- rahulolu kõigi noorsootöö tegevustega keskmiselt on 87% (rahul või väga rahul olijate osakaal), kitsamalt huviharidusega on rahul 91% (sh väga rahul 64%) noortest.

Vajab rohkem tähelepanu:

- mitteõppivate, mittetöötavate ja koolitustel mitteosalevate noorte arv on 2010. aastaga võrreldes vähenenud sisuliselt poole võrra, kuid 2018. aastal on NEET-noorte arv tõusnud; hinnanguliselt on Eestis 12 300 noort, kes ei õpi, ei tööta ega osale koolitusel; murettekitavad on regionaalsed erinevused, nt Kirde-Eestis on NEET-noorte osakaal 13,7% (Eesti keskmine – 9,8%);
- probleem on organiseeritud osalusvõimalustega (noorte volikogud jms) arv. 2017. aastal toimunud haldusreformi tagajärjel vähenes oluliselt osaluskoegade ja osaluskoegade tegevuses osalevate noorte arv. 2018 noorteseire analüüsist selgub, et Eesti noorte kodanikuosalus on teiste Euroopa riikidega võrreldes keskmine – Eesti noor on vähem aktiivne kui Põhjamaade ja Saksamaa noored, kuid aktiivsem kui Kesk- ja Ida-Euroopa riikide noored.

2018. a olulisemad tegevused:

- kohalike omavalitsuste koostöögruppide tegevussuuna elluviimise tulemusel oli aasta lõpuks tegevussuunda kaasatud kõik haldusreformi järgselt moodustunud 79 KOV-i. KOV-ide koostöö tulemusel on noortele loodud 893 uut võimalust noorsootöös osaleda ning osalenud on ca 86 000 noort; kõige rohkem on uusi tegevusi algatatud LTT, spordi ja üldkultuuri valdkonnas. Järgmisel etapil keskenduvad KOV-id innovatsioonile, et töötada välja uuenduslikud noorsootöö teenuste mudelid kohaliku tasandi noorsootöö korraldamiseks;
- toetati ca 3000 Eesti noore ja noorsootöötaja osalemist Erasmus+ noortevaldkonna välismaal toimunud projektides ning üle 3000 noore ja noorsootöötaja osalemist Eestis toimunud projektides;
- viidi ellu NEET-noortele (mitteõppivatele, mittetöötavatele ja koolitustel mitteosalevatele noortele) suunatud programm Noorte Tugila. Programmi rakendab 47 noorsootööasutust 56 KOV-is (haldusreformi järgne arvestus) ning tugiteenuseid on pakutud kokku 7893 noorele. 68,1% NEET-noortest on kuus kuud pärast programmist lahkumist asunud tööle ja/või õppima;
- kvaliteetse noortepoliitika ja noorsootöö arengu tagamiseks toetati noorsootöötajate osalemist erinevatel koolitustel (sh laagripersonalile ja malevkorraldajatele ning maleva rühmajuhitidele suunatud koolitustel, arenguprogrammides, temaatilistel ja noortevaldkonna piirkondlikku arengut toetavatel koolitustel, rahvusvahelistumist toetavad koolitused jt). Koolitustel osales kokku ca 2500 noorsootöötajat;
- sarnaselt 2017. aastaga toodi ka 2018. aastal erinevatesse noortevaldkonnas elluviidavatesse tegevustesse nutikat lähenemist.

TEADUS

Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni arendamise üldeesmärk:

luua soodsad tingimused tootlikkuse ja elatustaseme kasvuks, heaks hariduseks ja kultuuriks, Eesti kestmiseks ja arenguks.

Strateegias on seatud **neli strateegilist eesmärki**:

1. Eesti teadus on kõrgetasemeline ja mitmekesine:

3/3 – kolmes seatud indikaatoris kolmest oleme liikunud positiivses suunas: kasvanud on publitseerimisaktiivsus ja doktorikraadi kaitsmiste arv.

2. Teadus- ja arendustegevus (TA) toimib Eesti ühiskonna ja majanduse huvides:

2/2 – kasvanud on erasektori investeeringute osa avaliku sektori TAI-s (2017. a langenud) ja riigi poolt finantseeritud sotsiaal-majanduslike rakendusuringud.

3. TA muudab majandusstruktuuri teadmistemahukamaks:

2/2 – kõrg- (ja keskkõrg-) tehnoloogiliste sektorite hõive ja ekspordi osakaal kasvavad.

4. Eesti on rahvusvahelises TAI alases koostöös aktiivne ja nähtav:

2/2 – kasvanud on Horisont 2020-s võidetud lepingute summa *per capita* ja rahvusvaheliselt koordineeritud uurimistöo osakaal riigi rahastatud TA-s.

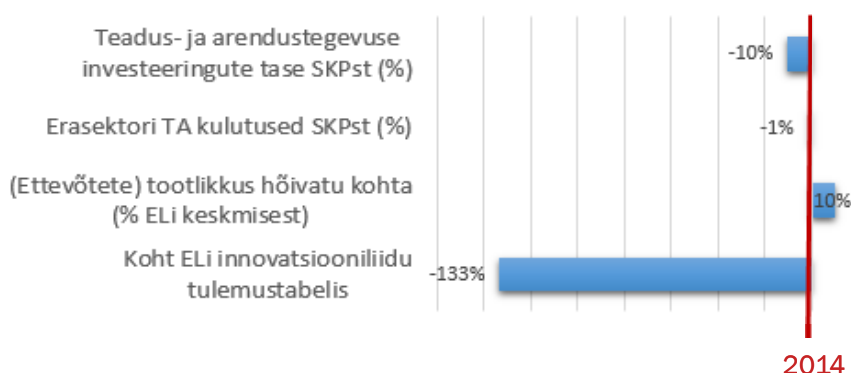
Üldhinnang

Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2014–2020 „Teadmistepõhine Eesti” tulemuslikkuse mõõtmiseks on seatud neli võtmenäitajat ja üheksa tulemusindikaatorit.

Teaduses on mitmeid näitajaid, mis peegeldavad Eesti teadlaste töö head taset. Eestis on välja kujundatud kvaliteedikonkurentsil põhinev, toimiv ja arenev teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni (edaspidi TAI) süsteem. Kasvab teadlaste rahvusvahelise koostöö aktiivsus ja teaduse kõrget taset näitav publitseerimisaktiivsus ning edukus ELi teadus- ja arendustegevuse (edaspidi TA) raamprogrammis Horisont. Doktorikraadi kaitsmiste arv on viimastel aastatel kasvanud. Kasvu aluseks olid kõrged vastuvõtnumbrid 2010. a paiku. Eesti on välisteadlastele järjest atraktiivsem. Välisteadlaste arv Eesti avalikes teadusasutustes on järjest tõusnud.

Teadusvaldkonna suurimateks väljakutseteks on ettevõtete kaasamine teadus- ja arendustegevusse ning teaduse rahastamine. Eesti eripära on kõrge projektipõhisus ja välisallikate suur osakaal teaduse rahastamises – eriti avalikus sektoris teostatud TA puhul. Teadus- ja arendustegevus Eesti ühiskonna ja majanduse huvides on tagasihoidlik. Ülikoolide ja ettevõtete koostöö on vähene – Eesti jääb EL innovatsiooniliidritest selgelt maha ettevõtluse ja teadusasutuste ühispublikatsioonide arvu poolest. Erasektori osakaal avaliku sektori teadus- ja arendusasutuste finantseerimisel on küll kasvanud ja ulatus 2017.a 5,1%-ni, kuid jääb sihiks seatud 7%-le veel selgelt alla. Murettekitav on Eesti ettevõtete innovatsioonivõimekuse langus EL liikmesriikide võrdluses ja liiga aeglane tootlikkuse kasv.

Strateegia üldeesmärgi neljast indikaatorist (tootlikkus, investeeringud TAI-sse jm), mis on tihedalt seotud makromajanduslike näitajatega, üheski ei ole alates 2014. aastast märkimisväärset edenemist toimunud (vt joonis all). Eesti TAI arengu strateegiliste eesmärkide tasandil on aga arengud pigem positiivsed (vt vasak paneel).

Joonisel on kujutatud TAI strateegia indikaatorite suunas liikumist 2017. a (viimane mõõdetud aasta seis), võrreldes 2014. aastaga (0-tase), 2020. a tasemeks on arvestatud 100%.

Avaliku sektori TAI kulutuste osas sõlmiti 2018. aastal lõpus Eesti Vabariigi presidendi heakskiidul **erakondadeülene teaduslepe**, milles sätestati, et kolme aastaga viiakse ka avaliku sektori TA investeeringute tase 1%ni SKP-st.

2018. aastal andis Vabariigi Valitsus Haridus- ja Teadusministeeriumile ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ülesande ühise **Eesti teaduse, arendustegevuse, innovatsiooni ja ettevõtluse arengukava 2021–2030** koostamiseks.

Arengukava üldeesmärgi sõnastamisel arvestatakse Teadus- ja Arendusnõukogu otsusega:

„Koostatava uue arengukava põhifookus suunata tootlikkuse ja lisandväärtuse kasvule nii lühikeses, keskmises kui ka pikas perspektiivis, selleks erasektori TA investeeringute kasvu soodustades.“

Vabariigi Valitsus kinnitas riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuuri investeeringute kava oktoobris 2016. Kavas on 13 objekti, toetuse summa kokku on 19,1 mln eurot.

Kõikides projektides on käimas aktiivne taristute ülesehitamine. Mõned näited:

Nutika tootmise tuumiktaristu (Industry 4.0) projektis soetati metalli 3D kompuutertomograaf EMÜ kompuutertomograafia laborisse ja metalli 3D printimissüsteem Tallinna Tehnikaülikooli laborisse ProtoLab.

NATARCI projekti raames avati avalikkusele uue eElurikkuse portaali demoversioon, mis annab kasutajatele võimaluse otsida **Eesti elurikkuse masinloetavaid avaandmeid** ühest kohast. Tegu on esimese riigi ja teadlaste andmeid ühendava inforessurssiga.

Areng hea või väga hea:

- teadlaste aktiivsust ja teaduse kõrget taset näitav publitseerimisaktiivsus on suurenenud (2017. a 1669 kõrgetasemelist artiklit miljoni elaniku kohta);
- Horisont 2020-s on Eesti senine tulu nii SKP suhtes kui ka elaniku kohta EL parimate seas (2018. aastal vastavalt 264% ja 145% EL keskmisest);
- kõrg- ja keskkõrgtehnoloogiliste sektorite hõive osakaal koguhõives on viimase viie aastaga kasvanud 6,7%-lt 8,3%-ni (2017), 2020. aasta eesmärk on 9%;
- Eesti on välisteadlastele järjest atraktiivsem. Välisteadlaste arv Eesti avalikes teadusasutustes on järjest tõusnud, Eestis töötab 402 välisteadlast, mis moodustab ligi 8% teadlaste arvust. Kasvab välisdoktorantide arv ja osakaal: 2018/2019. aastal oli doktorantuuri vastuvõetutest välisüliõpilasi juba 37%.

Vajab rohkem tähelepanu:

- alates 2014. aastast on Eesti teadus- ja arendustegevuste (TA) investeeringute tase olnud languses: 1,43%-lt SKP-st (2014) oleme langenud 1,29%-ni (2017), sh ettevõtlussektori TA kulutused on langenud 0,84%-lt 0,63%-le;
- Eesti koht Euroopa innovatsiooni tulemustabelis on 2017.a seisuga nn „möödukate innovaatorite grupis“. Riikide pingereas koondindikaatori arvestuses oleme viimastel aastatel langenud (2017 – 17. koht), rahvusvahelises võrdluses jääme alla ettevõtluse innovatsiooninäitajate poolest;
- teadlaskarjäär ei ole Eestis atraktiivne ega doktorikraad väärtustatud. Doktorantuuris on kõrge katkestamise määr (2017/2018 – 301 isikut). Teadlaste hulk 1000 töötaja kohta on Eestis madal (2017 – 7,4), võrreldes Põhjamaadega on eriti suur mahajäämus erasektoris töötavate teadlaste osas; teadlase karjäärimudel on liiga jäik, ei soodusta sektoritevahelist mobiilsust ega teadmussiirdesse panustamist;
- nüüdisaegse teadustaristu (laborid, seadmed) majandamise mudel ei ole jätkusuutlik, taristu avamine erasektorile ja ühiskasutuseks on ebaühtlane;
- teaduse roll Eesti ühiskonna ees seisvate väljakutsete lahendamisel on tagasihoidlik; teaduspõhist lähenemist ei väärtustata piisavalt ei valdkondlikus poliitikakujundamises ega ka ettevõtluse arendamisel.

2018. a olulisemad tegevused ja otsused:

- eelarve otsuste tõttu jõudis uurimistoetuste ja baasfinantseerimise rahastuse suhe 2018. aastaks osakaaluni 60:40. 2019. a on plaanitud baasfinantseerimise jätkuv suurendamine kuni osakaaluni 52:48; 2019. a kasvab teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni programmi rahastus 18,9 mln eurot 171 mln euroni;
- kõrgharidusseaduse eelnõu ning teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse muutmise eelnõu valmistati ette ja kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt. Uued seadused toetavad kõrgkoolides karjäärimudelite kaasajastamist, mis motiveeriks noori valima teadlase elukutset ja võimaldaks tippude kaasamiseks luua tenuuri ehk töökohakindlusega ametikohti. Kõrgkoolide ja ühiskonna tihedamaks seostamiseks kaasatakse ülikoolide juhtimisse ülikooliväliseid liikmeid; korrastati akadeemiliste töötajate ja teaduse kvaliteedihindamise norme;
- 2018. a hinnati Eesti teadustaristute teekaardi uuendamise taotlused ja uuendatud teekaart kinnitati Vabariigi Valitsuses;
- Eesti allkirjastas liitumisdeklaratsiooni Euroopa superarvutite ühisettevõttega.

Eesti keele arengukava
üldeesmärk:

tagada eesti keele kui riigikeele toimimine kõikides eluvaldkondades, eesti keele õpetamine, uurimine, arendamine ja kaitse ning sellega eesti keele säilimine läbi aegade.

On valitud **neli strateegilist suunda:**

1. Toetada eesti keele jätkusuutlikku arengut eesti keelt emakeelena kasutajate seas:

3/4 – kolmes seatud indikaatoris neljast oleme liikunud positiivses suunas: paranenud on gümnasistide eesti keele kui emakeele lõpueksami tulemus ja ka tiptulemuste osakaal. Langes madalate oskustega õpilaste osakaal. Keelenõuandesse pöördumiste arv langes.

2. Parandada eesti keele õppimise võimalusi välismaal:

väliseestlaste osalus eesti keele õppes ja päevadel on jäänud võrreldes eelmiste aastatega samaks, kuid ligipääs eesti keele õppele on e-õppe võimaluste abil paranenud.

3. Parandada ja laiendada Eesti muukeelse elanikkonna eesti keele oskust:

4/4 – neljas seatud indikaatoris neljast oleme liikunud positiivses suunas: eesti keele tasemeeksamid sooritanute osakaal on kasvanud.

4. Tõsta Eesti elanike motivatsiooni õppida erinevaid keeli:

2018. a saavutas 67% võõrkeele riigieksami sooritanud noortest vähemalt B2-taseme, mis on 18% võrra enam kui 2016. a.

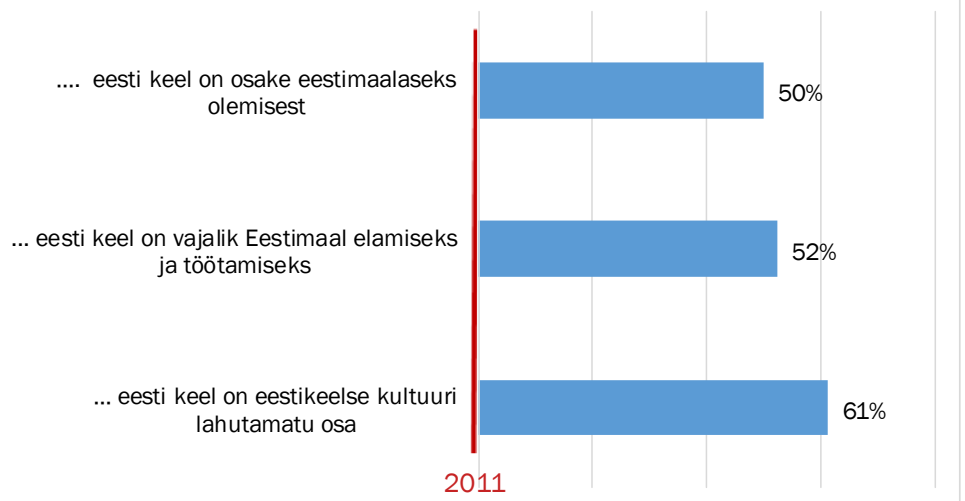
Üldhinnang

2017. aastal telliti arengukava täitmise ülevaade, mis tõi esile mitmeid tähelepanu vajavaid teemasid, sh eestikeelne õpe kõrghariduses, eesti keele õpetajate puudus, varane (riigi)keeleõpe kui võimalus saavutada väga heal tasemel keeleoskus ning terminoloogia ja keeletehnoloogia arendus. Otsustati, et arvestades peatselt algavat paljude strateegiate uuendamist, tuleb jätkata keelevaldkonna arendamist **Eesti elukestva õppe strateegiaga seotult ning minna kuni uue strateegia valmimiseni edasi keeleprogrammi seniste tegevustega.**

Eesti keele arengukava elluviimise tulemuslikkuse mõõtmiseks on keeleprogrammis seatud kolm võtmenäitajat ja kümme tulemusindikaatorit neljas valdkonnas. Võtmenäitajatega mõõdetakse siht- ja sidusrühmade hoiakuid eesti keele suhtes. Keelehoiakute uuringus (2017) selgus, et **Eesti elanikkond väärtustab Eesti identiteedi osana kõige enam eesti keelt.** Eestlastele on tähtsamad keele funktsioonid, mis on seotud inimese enda ja Eesti identiteediga, mitte-eestlastele aga eelkõige instrumentaalne funktsioon. **Üle 70% vene rahvusest vastajatest leiab, et eesti keele oskus on vajalik Eestis elamiseks ja töötamiseks.**

Keeleprogrammi 13 indikaatorist oleme kümnes liikunud seatud sihi suunas, positiivses suunas on liikunud kõik võtmenäitajad (vt joonis all).

Liikumine keeleprogrammi sihtide suunas 2016. a seisuga (2011. a võrreldes, siht arvestatud 100%-na)
Siht- ja sidusrühma hoiakud eesti keele suhtes

Joonisel on kujutatud keeleprogrammi võtmeindikaatorite suunas liikumine 2016. a seisuga (viimane mõõdetud seis). Tulemust on võrreldud 2011. aastaga (0-tase), mis oli eesti keele arengukava algusaasta. Sihttase on arvestatud 100%-na.

Haridus- ja Teadusministeerium kuulutas 2019. aasta eesti keele aastaks, et arvukate sündmuste ja tegevustega väärtustada eesti keelt ning tähistada eesti keele mainimist riigikeelena sada aastat tagasi.

27. septembril 2018. aastal tegi Vabariigi valitsus Haridus- ja Teadusministeeriumile ülesandeks töötada koos Riigikantseleiga 2019. aasta I poolaasta jooksul välja Eesti keelepoliitika põhialused.

Poliitika põhialused on arengudokument, milles Riigikogu määratleb ühe või mitme omavahel seotud poliitikavaldkonna pikaajalise üleriigilise eesmärgi ja prioriteetsed arengusuunad.

Poliitika põhialustega arvestatakse arengukavade koostamisel.

2018. aastal toimus 8. korda **keelefoorum**, kus võeti kokku keelevaldkonna olulised arengud Eestis, Lätis ja Leedus ning koondati mõtteid Eesti keelepoliitika põhialuste väljatöötamiseks.

Lahendusi otsiti keelevaldkonna sõlmprobleemidele, nagu rahvusvahelistumise väljakutsed ja eesti õppekeele areng kõrghariduses, üldhariduskooli võimalikud arengumudelid keelepõhisest segregatsioonist väljumiseks, mitmekeelsuse väärtustamine jne.

Areng hea või väga hea:

- nii gümnaasiumi kui ka põhikooli eesti keele lõpueksami tulemused on pikas perspektiivis paranenud. Viimastel aastatel on kasvanud ka nende osakaal, kes saavutavad eesti keele kui emakeele riigieksamil 80 ja rohkem punkti ning vähenenud nende lõpetajate osakaal, kelle tulemus on alla 20 punkti;
- muust rahvusest isikute enesehinnanguline eesti keele oskus on vähehaaval paranenud. Kui 2008. aastal ei osanud eesti keelt üldse 19% muust rahvusest isikutest, siis 2017. aastal vaid 10%. 2018. aastal käis eesti keele tasemeeksamit tegemas 4369 täiskasvanut. Eksami sooritas edukalt 56,4% kõigist eksamit teinud täiskasvanutest. Võrreldes 2017. aastaga suurenes eksami sooritanute osakaal 2018. aastal peaaegu kõigil tasemetel;
- selge keele tegevused ja põhimõtted leiavad üha rohkem poolehoidjaid ja järgijaid;
- mitmekeelsus on Eestis väärtus. Mitme võõrkeele oskus tasub end tööturul ära. Ligi 40% lastest alustavad esimese võõrkeele õppega varem kui seadus ette näeb.

Vajab rohkem tähelepanu:

- suure välja- ja tagasirände tõttu on vaja üha rohkem tähelepanu pöörata eesti keele kui esimese ja kui teise keele õppe pakkumisele nii väljaspool Eestit kui ka Eestis. Keeleoskuse hoidmine välismaal ja keeleteo pakkumine tagasipöördujatele on äärmiselt oluline, kui tahame, et hargmised lapsed kasvaksid võimalikult valutult eestlasteks;
- eesti keelt oskavate mitte-eestlaste osakaal on küll 10 aasta jooksul kasvanud, kuid viimastel aastatel jäänud suhteliselt samale tasemele. Ka selle grupi võõrkeelte oskus vajab tähelepanu. Noorimas uuritud vanusegrupis (16–24) on inglise keele mitteoskajaid eestlaste hulgas vaid 4%, venelaste hulgas aga rohkem kui iga neljas (27%);
- 2018/19. õppeaastal on üldhariduskoolide, kutseõppeasutuste ja koolieelsete lasteasutuste peale kokku ca 1900 õpetajat (8% kõigist õpetajatest), kelle eesti keele oskus ei vasta nõuetele;
- kõrghariduse I astmel on võimalik õppida peaaegu 100% ulatuses kõikides õppekavarühmades eesti keeles, kuid avalik-õiguslike ülikoolide II astmel on valdkondi, kus eestikeelsete õppekavade hulk on vähenenud;
- eesti keele alane informatsioon on hajutatud erinevatele veebilehtedele ja raskesti leitav, puudub keskne kasutajasõbralik keeleportaal.

2018. a olulisemad tegevused ja otsused:

- toimusid halduslepingute läbirääkimised kuue avalik-õigusliku ülikooliga aastateks 2019–2021. Saavutatud kokkulepped tagavad, et kõigis vastutusvaldkonna õppekavarühmades pakutakse eestikeelset õpet kõrghariduse kahel esimesel astmel, st bakalaureuse-, rakenduskõrghariduse- ja magistriõppes. Ülikoolid vastutavad ka eestikeelse oskussõnavaara arendamise ja üliõpilastes eesti keelt väärtustavate hoiakute kujundamise eest. Ülikoolidel on kohustus pakkuda ingliskeelsetel õppekavadel välisüliõpilastele eesti keele ja kultuuri õpet;
- käivitus riiklik programm „Eesti keeletehnoloogia 2018–2027“, mis toetab keeletehnoloogiaalast teadus- ja arendustegevust, et luua uusi eesti keele keeletehnoloogilisi rakendusi, tõsta olemasolevate rakenduste kvaliteeti ning võtta neid kasutusele võimalikult paljudes valdkondades, nii era-, avalikus kui kolmandas sektoris;
- avatud on uus e-kursus „Keeletee“ (www.keeteete.ee). Inglise ja vene keele baasil eesti keele iseseisva keelekasutaja (B1-tase) kursus on Eestis ja välismaal elavatele eesti keele õpet vajavatele inimestele tasuta;
- valmis sõnastikuportaal Sõnaveeb (www.sonaveeb.ee). Portaali lisad on „Õpi eesti keelt” ja „Keelemängud”. Portaalil on võimalik teha häälotsinguid ning kasutada ettelugemise võimalust;
- paberil ja veebis ilmus „Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2018“;
- jätkus B2- ja C1-taseme eesti keele õpe Ida-Virumaa haridustöötajatele, toetatakse KOV-ide keeleõppe projekte, mis on toimunud nt Narvas, Paldiskis, Pärnus, Valgas.

Programmi eesmärk:

ühiskonna dokumentaalse mälu kestlik säilitamine, kasutamine ja kodanike õiguste tõendamine.

Eesti Vabariigi juubeliaastal valmis Rahvusarhiivi eestvedamisel mitu teadusrükist ja teemakohast näitust.

Konstantin Pätsi monograafia (Toomas Karjahärm, Ago Pajur) ilmus 2018. aasta algul, **Jaan Tõnissoni monograafia** (Krista Aru) näeb ilmavalgust 2019. aasta algul.

Koostati nii Haridus- ja Teadusministeeriumi kui ka Riigikantselei saja aastase ajaloo ülevaated, pidulikult esitleti **vinüülplaati vanimate Eesti hünni salvestistega.**

Riigi juubeligal on seotud **kultuuripärandi massdigiteerimine**, kus Rahvusarhiiv koordineerib dokumendi-, filmi- ja fotopärandi valdkondi.

2018. aasta lõpuks käivitati edukalt arhivaalide digiteerimise projekt „**Jäägem eestlasteks, aga saagem ka eurooplasteks (1860–1920)**“.

Ulatusliku töö tulemusena muudetakse üldsusele kättesaadavaks hoomatav osa siinsest kultuuri- ja ajaloopärandist ning arusaadavalt on massdigiteerimine ka Rahvusarhiivi järgmiste aastate üks põhiülesandeid.

Üldhinnang

Kõik programmi sihid aastaks 2018 on täidetud:

- kasvanud on arhiivimoodustajate (asutuste) arv, kes on Rahvusarhiivile üle andnud digitaalarhivaale (viiest asutusest 2014. aastal üheksa asutuseni 2018. aastal);
- nõuetekohastes hoidlates säilitatavate arhivaalide osakaal Rahvusarhiivis on kasvanud 58%-lt 2014. aastal 89%-ni 2018. aastal;
- oluliselt paranenud on arhivaalide kättesaadavus veebis: 19,5 miljonit kujutist (2014. a – 13,4 miljonit)

Areng hea või väga hea:

- areneb arhiivipedagoogika tegevussuund: kui 2017. aastal osales arhiivipedagoogika tegevustes 1202 inimest, siis 2018. aastal juba 1758 inimest. Aastateks 2019–2022 prognoositakse osalejate arvuks u 2000 inimest aastas;
- 2018. aastal arendati põhifunktsionaalsuses välja Rahvusarhiivi elektrooniline koostöökeskkond arhiiviväärtusega teavet loovate asutustega;
- keskpikas perspektiivis on olemas väga hea plaan filmiarhiivi olukorra parandamiseks: kõik Tallinna arhiiviruumid viiakse kokku Rahvusraamatukogu majja;
- Rahvusarhiivi võimekus võtta vastu ja säilitada digitaalselt sündinud ainekust on kasvanud, värvatud on mitu uut spetsialisti ja investeeritud taristusse. Lähiaastail panustab arhiiv dokumentide, fotode, filmide ja kaartide digiteerimisse enam kui iial varem ja seda tööd toetavad moodsad skannerid.

2018. a olulisemad tegevusnäitajad

- 2018. aasta lõpu seisuga oli arhiivimoodustajatena käsitletavate asutuste arv 536. Seda on 160 asutuse võrra vähem kui aasta tagasi. Põhjuseks oli riigis toimunud haldusreform, mis oluliselt vähendas valla ja linna ametiasutuste arvu. Sellest tulenevalt jääb alates 2018. aastast arhiivimoodustajate suhtarv selgelt alla veerandi (22,4%) riigis tegutsevatest avalikke ülesandeid täitvatest asutustest (kokku 2394 asutust). Varem on see arv olnud 30% lähistel. Enamik arhiivimoodustajate dokumente on hinnatud;
- 2018. aasta lõpus paiknevad Rahvusarhiivi arhivaalid seitsmes hoones, kus on hoiul 9 493 598 säilikut (sh fotod ja helid) ja 34 722 nimetust filmidokumente. Nüüdisaegsetes arhiivihoonetes säilitatakse 89% Rahvusarhiivi arhivaalidest. Vaba riiulipinda on kokku 16 907 riiulimeetrit;
- veebikülastuste koguarv küündis ka 2018. aastal ümmarguselt 1,2 miljonini.

- Kogu koole ja õppimist puudutav statistika: õppijad, lõpetajad, sisseastujad, katkestajad, õpetajad, õppejõud õppetaseti, haridusliigiti, kooliti, vanuse ja soo lõikes jne;
- tulemuslikkuse ja tõhususe näitajad ning strateegiate indikaatorid;
- võimalus võrrelda koole erinevate näitajate alusel: taustaandmed, õpikeskkond, tulemused jne;
- võimalus koostada statistilisi aruandeid ja võrrelda haridusnäitajaid.

Haridussilm on andmed peamiselt Eesti Hariduse Infosüsteemist (EHIS), aga ka Statistikaametist, Eurostatist, andmebaasist Thomson Reuters Web of Science ja mujalt. Aegrad on alates aastast 2005, andmeid uuendatakse regulaarselt. Haridusstatistika kasutajaskond ulatub lapsevanematest ja koolijuhtidest analüütikute ja ajakirjanikeni.

LISA 1. STRATEEGIATE PROGRAMMIDE EELARVETE TÄITMINE 2018. AASTAL

Programm	Meede	2018. a eelarve, tuhat eurot	2018. a täitmine, tuhat eurot*	Täitmise % **
Pädevad ja motiveeritud õpetajad ning haridusasutuste juhid	Meede 1. Õpetajate ja haridusasutuste juhtide täiendusõppesüsteemi kujundamine sh kompetentsikeskuste väljaarendamine õpetajakoolituse ning kasvatusteaduste arengu eest vastutavate Tallinna Ülikooli ja Tartu Ülikooli juures	7 112	5 898	83%
	Meede 2. Õpetaja ja haridusasutuse juhi ameti atraktiivsuse suurendamine/väärtustamine	361 814	363 170	100%
	<i>Kokku</i>	<i>368 926</i>	<i>369 068</i>	<i>100%</i>
Digipöörde programm	Meede 1. Digikultuuri integreerimine õppeprotsessi	3 102	2 628	85%
	Meede 2. Eelduste loomine digikultuuri integreerimiseks õppetöösse	5 906	14 054	238%
	<i>Kokku</i>	<i>9 008</i>	<i>16 682</i>	<i>185%</i>
Tööturu ja õppe tihedama seostamise programm	Meede 1. Õppe seostamine tööturu vajadustega	11 165	9 647	86%
	<i>Kokku</i>	<i>11 165</i>	<i>9 647</i>	<i>86%</i>
Koolivõrgu programm	Meede 1. Koolivõrgu korrastamine	50 101	44 874	90%
	<i>Kokku</i>	<i>50 101</i>	<i>44 874</i>	<i>90%</i>
Õppe- ja karjäärinõustamise programm	Meede 1. Karjääri- ja õppenõustamise teenuste osutamine lastele ja noortele, selle koordineerimine ning kättesaadavuse tagamine	7 012	6 858	98%
	Meede 2. Hariduse tugiteenuste arendamine ja kvaliteedi tagamine	695	579	83%
	Meede 3. Elanikkonna teadlikkuse tõstmine teenustest ning asjakohase tööturu- ja õpivõimaluste alase informatsiooni kättesaadavuse tagamine	129	125	97%
	<i>Kokku</i>	<i>7 836</i>	<i>7 562</i>	<i>97%</i>
Kutseharidusprogramm	Meede 1. Elukestva õppe võimaluste ja töömaailma vajaduste vastavus ning õppes osaluse kasv	57 410	57 892	101%
	<i>Kokku</i>	<i>57 410</i>	<i>57 892</i>	<i>101%</i>
Üldharidusprogramm	Meede 1. Üldharidusõppe kvaliteedi tagamine	8 651	8 189	95%
	Meede 2. Võrdsete võimaluste tagamine ja väljalangevuse vähendamine üldhariduses	6 361	6 012	95%
	Meede 3. Ligipääsu tagamine üldharidusele	92 423	92 729	100%
	<i>Kokku</i>	<i>107 435</i>	<i>106 930</i>	<i>100%</i>
Kõrgharidusprogramm	Meede 1. Võrdsed võimalused kõrgharidusõppeks ja muutunud õpikäsituse põhimõtete juurutamine	178 531	181 147	101%
	Meede 2. Kõrgharidusõppe vastavusse viimine nüüdisaegse tööturu vajadustega	7 900	7 900	100%
	Meede 3. Kõrghariduse rahvusvahelise konkurentsivõime edendamine	2 887	3 672	127%
	<i>Kokku</i>	<i>189 318</i>	<i>192 719</i>	<i>102%</i>
Täiskasvanuharidusprogramm	Meede 1. Haridustee katkestanud täiskasvanute tagasitoomine formaalharidusse ja eelduste loomine nende õppes püsimiseks ja tasemehariduse omandamiseks.	1 736	1 150	66%
	Meede 2. Mitteformaalsele koolitusele ligipääsu suurendamine ja koolituse kvaliteedi tõstmine	8 392	7 218	86%
	Meede 3. Kutsesüsteemi arendamine ning elukestva õppe visiooni ellu viivate koostöövormide loomine ja toetamine täiskasvanuhariduses	2 373	2 232	94%
	<i>Kokku</i>	<i>12 501</i>	<i>10 600</i>	<i>85%</i>
Noortevaldkonna programm	Meede 1. Võimaluste suurendamine noorte loovuse arendamiseks, omaalgatuseks ja ühistegevuseks	4 061	3 946	97%
	Meede 2. Noorte kaasamise suurendamine ja noorte tööhõivevalmiduse parandamine	20 071	19 951	99%
	Meede 3. Noorte aktiivse osaluse toetamine kogukonnas ja otsustes	666	666	100%
	Meede 4. Kvaliteetse noortepoliitika ja noorsootöö arengu tagamine	2 693	2 437	90%
	<i>Kokku</i>	<i>27 491</i>	<i>27 000</i>	<i>98%</i>
Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni programm	Meede 1. Teaduse kõrge taseme ja mitmekesisuse kindlustamine	114 818	136 596	119%
	Meede 2. TAI ühiskondliku ja majandusliku kasu suurendamine	15 305	13 624	89%
	Meede 3. Majandusstruktuuri muutev TAI lähtub nutikast spetsialiseerumisest	14 450	9 632	67%
	Meede 4. Eesti osaluse ja nähtavuse suurendamine rahvusvahelises TAI alases koostöös	10 408	9 077	87%
	<i>Kokku</i>	<i>154 981</i>	<i>168 929</i>	<i>109%</i>
Keeleprogramm	Meede 1. Eesti keele jätkusuutlikkuse tagamine	3 004	3 063	102%
	Meede 2. Eesti keele õppe võimaluste loomine väliseesti kogukondades ja välismaa kõrgkoolides	975	983	101%
	Meede 3. Eesti keele kui teise keele õpetamise tagamine ja õppe toetamine	315	285	90%
	Meede 4. Võõrkeeleoskuse ja mitmekeelsuse toetamine (Eesti võõrkeelte strateegia 2009–2017)	131	125	95%
	<i>Kokku</i>	<i>4 425</i>	<i>4 456</i>	<i>101%</i>
Arhiivindusprogramm	Meede 1. Ühiskonna dokumentaalse mälu kestlik säilitamine, kasutamine ning kodanike õiguste tõendamine	8 464	7 657	90%
	<i>Kokku</i>	<i>8 464</i>	<i>7 657</i>	<i>90%</i>

* Tekkepõhised kulud. Tekkepõhise kuluna kajastatakse kõiki majandustehinguid nende toimumise perioodis, sõltumata sellest, millal tehingu eest tasutakse. Ettemaksud ei ole tekkepõhise kulu. Toetuste kajastamine sõltub sellest, kas tegemist on tegevustoetusega või projektipõhise toetusega. Tegevustoetused – toetused, mille puhul toetuse andja ei sätesta rangeid piiranguid toetuse kasutamiseks ega nõua detailset aruandlust toetuse kasutamisel tehtud kulutuste kohta. Saadud ja antud tegevustoetusi kajastatakse kassapõhiselt toetuse maksmise hetkel. Projektipõhised toetused – toetused, mille kasutamine on piiratud väga konkreetse sihtotstarbega ning mille kasutamise kohta toetuse andja nõuab aruandlust. Projektipõhiseid toetusi kajastatakse kuluna samal hetkel, kui leiavad aset kulutused, mille katteks need toetused on mõeldud, seega lähtutakse toetuse saajalt saadud aruandest, milles toetuse saaja näitab ära, millisel perioodil ta kulutused tegi.

NBI Riigieelarve seaduses on KOV haridustoetused kajastatud Vabariigi Valitsuse eelarves, siinses tabelis aga näidatud programmi eelarvete koosseisus. Seetõttu võivad osade programmide summad riigieelarvega võrreldes erineda.

** Täitmine üle 100% tähendab reeglina, et kulusid tehti ka eelmisest aastast ülekantud vahendite arvelt, mis eelarves ei kajastu.